

2. Базовий компонент дошкільної освіти. К., 2021. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
3. Костюк Г. С. Психологія: підр. для пед. вузів / за ред. проф. Г. С. Костюка. К.: Рад. шк., 1968. 568 с.
4. Програма «Впевнений старт», 2017. URL: https://vstart.com.ua/files/programa_vpevnennii_start_2017.pdf
5. Русова С. І. Вибрані педагогічні твори. К., 1996. URL: https://dnrb.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Rusova_S_Praktychni_porady_do_vykhovannya_ditey.pdf
6. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. К., 1977. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004854

УДК 373.2.091.33-027.22:796

Галина Котломанітова

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОПЕДАГОГІЧНИХ ІГОР У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Обґрунтовано важливість нейропедагогічних ігор як ефективного засобу для розвитку дитини дошкільного віку. Схарактеризовано сутність і різні види нейропедагогічних ігор, основну увагу сфокусовано на нейровправах, що базуються на руховій активності. З'ясовано основні підходи до використання нейропедагогічних ігор педагогами у роботі з дошкільниками.

Ключові слова: *нейропедагогіка, нейроігри, нейровправи, нейрогімнастика, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Компетентнісний підхід до розвитку зростаючої особистості, створення умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей визнано засадами Базового компонента дошкільної освіти. Цей державний стандарт дошкільної освіти зорієнтовує освітян на цілісний і загальний розвиток дитини, адже саме в дошкільному віці закладаються підвалини для набуття надалі спеціальних знань і вмінь, життєвої компетентності, готовності до взаємодії із довколишнім світом. Підкреслюється, що «набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності». Такими серед інших визнано ігрову як провідну для дошкільників [1]. Сучасна педагогічна наука і практика продовжує пошук та упровадження ефективних технологій всебічного гармонійного розвитку особистості й формування життєвих компетенцій, дошкільника зокрема. Новітні дослідження на перетині нейробіології, нейропсихології – нейронауки загалом та освіти, педагогіки сприяли становленню нейропедагогіки. Її сутність – у використанні ідей нейронауки для оптимізації навчального процесу. Нейропедагогіка досліджує, як створити навчальне середовище, що сприяє ефективній роботі мозку, стимулює мозкову

пластичність. Пропонуються різні стратегії та інструменти для покращення освітнього процесу з урахуванням мозкових механізмів, які відповідають за навчання, запам'ятовування інформації, її обробки й використання. За твердженням вітчизняних науковців, «нейропедагоги стимулюють розвиток пластичності, використовуючи різні методи, такі, як ігри, рух і різні вправи» [2, С.29-30]. Нейропедагогічні ігри є інноваційним засобом, методом, покликаним інтенсифікувати процес навчання, сприяти розвитку когнітивних функцій, психічних процесів особистості – як дитини, так і дорослого.

Аналіз останніх досліджень. Загальні питання нейропедагогіки – у фокусі наукових доробок Т. Ахутіної, М. Безруких, В. Єремєєвої, Є. Золотарьової, А. Сиротюк. Більшість з них сфокусовані на розвідках переважно у галузі освіти дорослих (П. Бородич, О. Вознюк, Т. Ковальова), різних видів освіти – музичної (К. Завалко, Л. Тарапата-Більченко), іноземної мови (І. Броварська, О. Вовк, Л. Зеня, І. Ясюк). Огляд і аналіз наукових джерел дозволив визначити, що на сьогодні недостатньо досліджень нейропедагогічних засобів в руслі дошкільної та шкільної освіти. Здійснюється пошук інтенсивних, ефективних нейропедагогічних технологій у спеціальній педагогіці, з метою корекції порушень у дітей (С. Кухлова, А. Синиця).

Мета статті – у висвітленні сутності нейропедагогічних ігор, аналізі їхньої ефективності й доцільності використання у роботі з дітьми дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Нейропедагогічні ігри – це ігрові методи, які сприяють розвитку мозкової діяльності дітей і дорослих. Їх використання спирається на знання про функціонування мозку і методи, які можуть покращити когнітивні процеси. Серед авторів, які вивчають нейропедагогічні ігри, можна виділити Йену Фогеля та Джона Лейс, котрі активно досліджують взаємозв'язок між грою та нейропластичністю мозку. Поширеними у науково-практичному обігу також є дефініції «нейровправи», «нейрогімнастика». Під ними розуміють інтерактивні завдання, які стимулюють розвиток психічних функцій, моторики. Для дітей дошкільного віку важливим є використання ігрового формату, адже саме в грі навчання проходить у веселій і захоплюючій формі. Стосовно дошкільнят уживаним поняттям разом із «нейроігри» є «нейрозабавлянки», що семантично вказує на ігровий аспект [4].

Нейроігри для дошкільнят – це навчальні ігри та завдання, спрямовані на розвиток різних аспектів дитячого мозку, таких як логіка, пам'ять, увага, загальної і дрібної моторики тощо. Ці ігри можуть бути корисними для дітей дошкільного віку, допомагаючи їм розвиватися та вчитися через гру. Ключовим у сутності таких ігрових завдань є спрямованість на розвиток обох півкуль головного мозку й міжпівкульної взаємодії.

Серед великої кількості нейроігор можливо виокремити ті, які базуються на руховій активності. Зупинемося на їхній характеристиці, зважаючи на те, що у цілісному процесі розвитку дитини дошкільного віку психомоторика є визначальною. Рух і психіка в людини взаємопов'язані. Науковцями доведено,

що психіка не тільки детермінує рух, а й сама проявляється в рухових реакціях. «У моторній організації людини, її вчинках, діях, діяльності, мовленні відбивається практично вся її характеристика як індивіда, як особистості, як суб'єкта діяльності при всій неповторній власній індивідуальності» [6, С.5]. Людмила Роговик, досліджуючи психомоторику дитини, вказувала, що «моторний компонент стимулює перцептивні, мнестичні, розумові дії. В цілісній системі пізнавальної діяльності психомоторна дія виконує гностичну, упорядковуючу, стимулюючу та корегуючу функцію в орієнтовній, виконавчій та контролюючій частинах діяльності. Діапазон психомоторної дії поширюється на всі пізнавальні процеси» [6, С. 15]. Науковці розглядають психомоторну діяльність як результат інтеріоризації зовнішньої, предметної діяльності, перехід від зовнішньої, реальної дії до внутрішньої, духовної. А зовнішню, предметну діяльність – як екстеріоризацію психічної, внутрішньої діяльності. Стверджується, що таким чином у психомоторній діяльності людини існує взаємозв'язок її фізичних (зовнішніх) і психічних (внутрішніх) проявів [6, С. 9]. Тому активзації рухових процесів, відбувається стимулювання психічних, і навпаки. За використання дієвих засобів впливу на особистість досягається інтенсифікація розвитку і психічних, і моторних функцій. До таких засобів належать нейроігри, нейровправи, нейрогмнастика. Для зростаючої особистості дошкільника цілеспрямоване використання нейроігор є педагогічно обумовленим.

Окрему групу становлять нейроігри, в яких задіяні мікроруки, й окремо – макроруки. До перших належать ігрові завдання, в яких задіяні обидві руки. При другому способі активними є ноги, тулуб, плечі, передпліччя. Важливим є одночасне виконання різних, інколи протилежних, рухів при синхронності, ритмічності й злагодженості дій. Така злагодженість потребує додаткової активзації мисленнєвої діяльності, появи нових нейронних зв'язків. Зосередженість на правильному виконанні нейрозавдань сприяє покращенню таких психічних функцій, як сприйняття, логіка, увага, пам'ять, пришвидшує процес обробки й засвоєння інформації, оптимізує нервову систему й стимулює працездатність дитини. Нейроігри позитивно впливають на розвиток координації: зорово-моторної, слухо-моторної [5]. Використання нейроігор з дітьми дошкільного віку буде корисним з метою підвищення розумової активності, когнітивних процесів, розвитку загальної і дрібної моторики, що є важливою умовою підготовки до школи. Окрім розвивальної функції, нейрогмнастика виконує освітню й профілактичну. Зокрема, певні завдання сфокусовані на оптико-просторових уявленнях, уміщують елементи природничо-математичних знань, допомагають закріпити у пам'яті кольори, форму, розмір предметів. На думку фахівців, нейровправи запобігають дислексії та дисграфії. Оптимізується увага, довільна, з достатньою концентрацією, стійкістю, розподілом та об'ємом. Важливим є належний рівень розвитку всіх видів сприйняття. Недостатнє зорово-просторове сприйняття може призвести до певних порушень графо-моторних функцій, дзеркаленню букв при написанні, їх сплутуванні [3].

Розглянемо нейроігри, які можливо використовувати у роботі з дітьми дошкільного віку. Найелементарніші завдання вміщують різні рухи при синхронному виконанні. Наприклад, вправа «Кулак-долонька»: одночасно демонструвати відкриту долоню однієї руки й кулачок іншої. Педагог може варіювати пропоновані рухи: одночасно доторкнутися руками до різних частин тіла, наприклад, лівою – до носика, правою – до ока (чи вухка і т.ін). Головне – рухи по чергово змінювати. Застосовуються як мікро-, так і макрорухи. Деякі нейровправи відносять до перехресних. До прикладу, ліктем правої руки доторкнутися до коліна лівої ноги і навпаки. Чимало нейропедагогічних ігор включають роботу з кольорами. Для дошкільника цікавими буде виконання таких завдань: доторкнутися лівою й правою рукою (пальчиками) до зображень різного кольору, форми, розміру, розміщених на аркуші паперу в різній просторовій упорядкованості. Задля цього використовуються заздалегідь підготовлені шаблони. Такого типу окорухові вправи сприяють розширенню поля зору, концентрації уваги, зосередженості, покращенню сприймання. Синхронні різноспрямовані рухи розвивають міжпівкульну взаємодію, довільну регуляцію й водночас підвищують енергетизацію організму.

Для розвитку дрібної моторики й підготовки руки до письма доцільна нейровправа «Кільце» - по черзі з'єднувати великий палець із вказівним, середнім, безіменним, мізинцем. Але правою й лівою рукою робити одночасні з'єднання у різному порядку. Серед масиву нейропедагогічних ігор варто виокремити графо-моторні. Їх сутність полягає в синхронному написанні / малюванні дзеркальних зображень обома руками. Такі нейровправи покращують тонус обох рук, стимулюють розвиток зоро-моторної координації дошкільника.

Зауважимо, нейропедагогічні ігри можливо використовувати в індивідуальній роботі, і тоді важливим є підбір особистісно зорієнтованих нейровправ і завдань, націлених на розвиток чи корекцію певних психічних процесів. Групова форма роботи з дітьми дошкільного віку має свої переваги. Спільна діяльність стимулює й активізує, а злагоджене виконання макро- чи мікрорухів сприяє встановленню загального темпу й ритмічності, скоординованості. Має місце позитивна атмосфера взаємодії, соціальні емоції, спільне відчуття робочої налаштованості та включеності, подекуди – змагальності.

Нейропедагогічний потенціал ігор передовсім використовують спеціальні, корекційні педагоги, логопеди у роботі з дітьми з порушеннями у розвитку. У системі комплексної корекційно-розвиткової роботи нейроігри вважаються досить ефективним засобом. Його застосовують при виявленні наступних ознак у таких дітей: загальна розгальмованість, порушення загальної координації, недостатній розвиток дрібної моторики, наявність синкінезій (супутніх навязливих рухів), труднощі концентрації уваги, слабка уява, погана слухомовленнєва, зорова пам'ять, імпульсивність або надмірна загальмованість, повільність при виконанні завдань, швидка втомлюваність

[3]. Водночас упровадження нейропедагогічних ігор у навчально-виховний процес із нормотиповими дошкільниками не піддається запереченню, з огляду на величезний потенціал й функціонал для їхнього розвитку. Дошкільний період дитинства – найкращий час для нейропедагогічних занять, оскільки всі системи мозку й організму дуже пластичні. Нейроігри, нейровправи можна проводити у будь-який час, використовуючи як окремий засіб, допоміжний практичний метод або як частину заняття в закладах дошкільної освіти. Деякі з нейровправ не мають обмеження у просторовому виконанні, тож їх можна використовувати й на прогулянці, при різних режимних моментах. Тривалість занять (нейроігри) може тривати від 2-3 до 25 хвилин. Доцільно впроваджувати нейроігри як динамічну паузу між заняттями. Оскільки провідною діяльністю у дошкільному віці є гра, то й заняття мають проходити в ігровій формі. Саме в грі дошкільники при концентрації волі й зусиль проявляють свою ініціативу, характер, переживають емоції, можуть позбавитися напруги й переживань, захопитися й зануритися у спілкування.

При використанні нейропедагогічних ігор педагогу слід зважати на те, що більшість завдань дошкільники виконують при демонстрації, тому важливим є показ, унаочнення. Чим менша дитина, тим більш детальною і чіткою має бути інструкція, а ще краще – наочна демонстрація. Слід відстежувати точність, правильність виконання нейрозавдання. Важливо повторювати вправу, досягаючи максимальної точності, злагодженості. Має бути створена позитивна психологічна атмосфера підтримки, заохочення. Для покращення ритмічності дій доцільним буде використання музичного супроводу. Нейровправи, нейрозавдання варто пропонувати в ігровій формі, зацікавлюючи й заохочуючи до виконання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Загалом нейропедагогічні ігри є своєрідним фітнесом для психомоторики людини. Такі багатофункціональні вправи є різностороннім тренуванням та потужним розвивальним ресурсом мозку. При цьому розвиваються міжпівкульні зв'язки, здійснюється синхронізація роботи обох півкуль головного мозку, значно покращується моторне планування й координація, стимулюється дрібна і загальна моторика, концентрується увага, збільшується її об'єм і розподіл, інтенсифікуються процеси запам'ятовування й відтворення, оптимізуються процеси, пов'язані зі сприйняттям простору й часу. Важливо, що така нейрогімнастика стимулює розвиток саморегуляції й самоконтролю у дітей. Ігрові умови виконання нейровправ знижують втомлюваність і поліпшують працездатність, допомагають мінімізувати напруження й подолати стрес, додають впевненості в собі при досягненні поставлених завдань, сприяють розвитку самовпевненості й самоствердження. Дошкільний період дитинства – оптимальний час для використання нейропедагогічних занять, оскільки всі системи мозку й організму ще дуже пластичні. Ефективність нейропедагогічних ігор для розвитку дитини дошкільного віку обумовлює доцільність їхнього використання у роботі педагогів закладів дошкільної

освіти. Питання методичних засад упровадження нейропедагогічних ігор в освітній процес потребує подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
2. Ковальова Т.В., Ковальов П.А., Бородич П.Ю. Нейропедагогіка: сутність та можливості використання в університеті. *Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу та шляхи їх вирішення в умовах сучасних викликів*: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської конференції з проблем вищої освіти і науки (14 листопада 2023 р.). Харків, ХНАДУ, 2023. С.29-32.
3. Нейроігри для дітей 3-4 років. URL: <https://timmi.club/product/nejroigry-3-4roky-didzhital/>
4. Нейроігри для дошкільнят: нейровправи для дітей 3–5 років URL: <https://childdevelop.com.ua/worksheets/12259/>
5. Нейроігри у роботі з дошкільниками. URL: <https://paginec.rv.ua/6779/>
6. Роговик Л. Психомоторика дитини. Київ : Главник. 2005. 112 с.

УДК 373.2.091.33-027.22:796

Олександр Кретов

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Науковий керівник – *PhD, ст.викл. Дубовик Ю.О.*

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ LEGO-КОНСТРУЮВАННЯ В РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУПАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття висвітлює LEGO-конструктор як значуще явище культури та дієвий засіб для розвитку дітей у закладах дошкільної освіти. Простежується шлях розвитку LEGO-конструктора від простих дерев'яних іграшок до різноманітних тематичних наборів. Розкрито методику впровадження LEGO-технологій в освітній процес з урахуванням вікових особливостей дітей.

Ключові слова: LEGO-конструювання, діти дошкільного віку, конструювання, заклад дошкільної освіти.

Постановка проблеми. Впровадження LEGO-конструювання в різних вікових групах закладу дошкільної освіти є надзвичайно важливою темою в сучасній освітній парадигмі. Цей інноваційний підхід забезпечує комплексний розвиток дитини, стимулюючи формування ключових когнітивних процесів, таких як логічне та просторове мислення, пам'ять, увага та концентрація. Особлива цінність полягає в тому, що LEGO-конструктор дозволяє диференціювати завдання відповідно до вікових особливостей дітей, забезпечуючи поступове ускладнення та наступність у навчанні від молодших до старших груп. Саме LEGO ефективно розвиває креативність, критичне мислення, комунікацію та колаборацію – компетентності, які визначатимуть майбутній успіх дитини.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукових досліджень свідчить про багатовекторність використання LEGO-технологій у роботі з дошкільниками. Науковці К. Герасименко, Т. Геращенко, О. Нікітіна, М. Онищук та О. Рома розглядають LEGO-конструювання як ефективний засіб формування